

Bedrijfsarts, pak je rol in de begeleiding van werkenden met en na kanker!

Cobi Oostveen, Ton Jenner, Desiree Dona

'Kankerpatiënt is ontevreden over de begeleiding door de bedrijfsarts'. Met deze quote begon op 1 april 2019 het RTL-nieuws van half 8 's avonds. De enquête 'doneer je ervaring' van NFK (Nederlandse Federatie van Kankerpatiëntenorganisaties) onder (ex-)kankerpatiënten met de titel *Kanker bij jou of je naaste, wat betekent dit voor je werk*, liet onthullende resultaten zien, die voldoende nieuwswaardig waren.

NFK

doneer je ervaring
kanker en werk
rol bedrijfsarts
BACO

Cijfers

In het onderzoek geeft 27% van de ondervraagden aan ontevreden te zijn en zij geven de bedrijfsarts het rapportcijfer 4,6. Anderzijds is 59% heel tevreden over de bedrijfsarts en zij geven de bedrijfsarts het rapportcijfer 8. Nog enkele cijfers uit dit onderzoek: 48% heeft zich na de diagnose (gedeeltelijk) ziek gemeld, 27% is (tijdelijk) gestopt met werken, 24% is (tijdelijk) minder uren gaan werken, 10% geeft aan uiteindelijk zijn baan verloren te hebben vanwege de kanker(behandelingen) en 60% geeft aan dat de kanker(behandeling) financiële gevolgen heeft. Overigens zijn de gevolgen die de behandelingen van kanker voor het functioneren in het werk hebben met 60% van de patiënten niet besproken door de zorgverlener in het ziekenhuis.

Onlangs is door het IKNL het rapport *Kankerzorg in beeld; over leven met en na kanker* gepubliceerd. Ook hieruit komt naar voren dat het krijgen van kanker en de behandelingen ervoor een enorme impact hebben op het leven van deze groep mensen en hun naasten.

Enkele cijfers uit dit rapport:

- 800.000 mensen in Nederland leven met en na kanker, de vijfjaarsoverleving is 64%.
- Patiënten die kanker hebben (gehad) ervaren na 10 jaar, vergeleken met de algemene bevolking, een verminderd lichamelijk functioneren, vaker angstklachten, depressieve klachten, vermoeidheidsklachten en cognitieve klachten.

- De werksituatie is bij bijna 1 op de 5 patiënten in de leeftijd 18-65 jaar veranderd: 41% is minder gaan werken, 30% is gestopt, 17% is omgeschoold en/of heeft een andere baan en 9% is ontslagen.
- 1 op de 3 (ex-)kankerpatiënten ervaart bovendien ernstige of veel belemmeringen in het sociaal functioneren.

Reflectie

Per jaar krijgen 40.000 mensen in de werkende leeftijd kanker. Na anderhalf jaar is ongeveer 75% weer aan het werk. Bij een deel hiervan is echter geen sprake van een duurzaam herstel en volgt opnieuw uitval. Uit de cijfers uit de hieronder vermelde bronnen blijkt dat een goede begeleiding door de bedrijfsarts (begrip, deskundigheid en kennis van de specifieke problemen bij kanker) juist door deze patiëntengroep zeer gewaardeerd wordt. Helaas blijkt dat ruim een kwart van de patiënten iets mist in de begeleiding. Dat kan beter!

Kanker als chronische ziekte?

Van kanker wordt vaak gezegd, dat het van een dodelijke steeds meer een chronische ziekte wordt. Toch onderscheidt kanker zich van de chronische ziekten: in de beleving, in de behandeling en in het beloop. Kanker was zo'n 5-6 decennia geleden inderdaad een dodelijke of in elk geval ernstig levensbedreigende ziekte. De gebruikte terminologie was destijds ook eufemistisch te noemen: K of Ka, C.A., de gevreesde ziekte, het ongeneeslijk kwaad, de dodelijke ziekte, et cetera. Het woord kanker werd toen door velen niet in de mond genomen, als zou daarmee een vloek (over het leven) worden uitgesproken. De impact van de diagnose kanker is zeer fors. Als je de diagnose kanker krijgt, dan heet het dat 'je leven instort' of 'de grond onder je voeten wegzakt'. Letterlijk en figuurlijk: je verliest acuut de regie over je leven: alles wat tot dan toe zo vanzelfsprekend was, is in één klap weg. Je moet de adviezen van je oncoloog opvolgen en ingrijpende behandelingen ondergaan waarvan je niet weet, of ze zullen helpen... Je moet vervolgens weer medicijnen gebruiken tegen de bijwerkingen van de behandelingen, et cetera. Je moet dus van alles, er is even geen sprake

Cobi Oostveen, bedrijfsartsconsulent oncologie

Ton Jenner, bedrijfsartsconsulent oncologie

Desiree Dona, klinisch arbeidsgeneeskundige oncologie

Correspondentieadres: c.oostveen@corw.nl

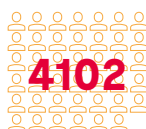
nfk

Kanker, wat betekent dit voor je werk?

'Ik stond niet stil bij de veranderingen in mijn leven voor het werk. Het had wellicht geholpen als iemand daar serieus met mij over had gesproken.'

Bron landelijk onderzoek NFK i.s.m. haar lidorganisaties. Lees de volledige resultaten op: Doneerjeervaring.nl, februari 2019.

Aan dit onderzoek deden **4102** mensen mee: **3500** (ex-)kankerpatiënten en **602** naasten. Eén op de tien patiënten (10%) geeft aan zijn baan verloren te hebben vanwege de kanker(behandeling).

4102

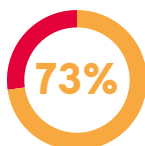

10%

De meerderheid van de patiënten (88%) en naasten (73%) geeft aan dat hun werksituatie (tijdelijk) is aangepast vanwege de kanker(behandeling).

88%

73%

De meeste patiënten hebben zich (gedeeltelijk) ziek gemeld (48%), zijn (tijdelijk) gestopt met werken (27%) of zijn (tijdelijk) minder uren gaan werken (24%).

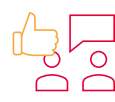
Van de patiënten geeft 60% aan dat de gevolgen van de kanker(behandeling) op werk niet besproken zijn door de zorgverlener in het ziekenhuis. Van de patiënten bij wie de gevolgen wél besproken zijn, zegt 89% dat het hen in meer of mindere mate geholpen heeft.

60%

89%

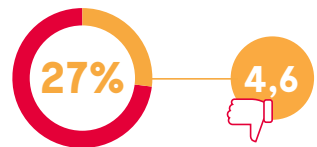
'Geen enkele zorgverlener heeft gevraagd hoe mijn situatie met betrekking tot werk was.'

Bijna twee derde van de patiënten (60%) geeft aan dat de kanker(behandeling) financiële gevolgen heeft. Zij ervaren deze gevolgen soms (50%), vaak (15%) of altijd (8%) als een probleem.

Iets minder dan de helft van de patiënten (45%) is begeleid door een arts gespecialiseerd in werk, meestal een bedrijfsarts.

Ruim een kwart van de patiënten (27%) geeft aan iets gemist te hebben in de begeleiding van de bedrijfsarts en geeft de begeleiding een rapportcijfer: 4,6. De groep patiënten die niets gemist heeft in de begeleiding (59%) is heel tevreden, en geeft een 8,0.

27%

4,6

59%

8,0

Nederlandse
Federatie van
Kankerpatiënten
organisaties

van willen, van eigen regie. Want als je niet het geluk hebt, dat de behandelingen aanslaan, dan zul je binnen afzienbare tijd overlijden. Kanker is een vanaf het begin levensbedreigende toestand, die aanvankelijk voor sommigen nog weinig klachten geeft, maar die in de loop van het behandeltraject steeds meer aan levenskwaliteit laat inleveren. De kanker zelf is niet zozeer de chronische ziekte. Het is de ernstige hinder van de bijwerkingen en de late gevolgen, die op hun beurt weer veroorzaakt worden door de behandelingen tegen de kanker, die vaak een chronisch beloop kennen. Denk maar aan de cognitieve beperkingen, de psychische gevolgen zoals angst en depressie, de vermoeidheid, de neuropathieën. En natuurlijk de vele verschijningsvormen: de soorten kanker, de diversiteit aan behandelingen, de diversiteit aan bijwerkingen. Daarom spreken we liever niet over kanker als chronische ziekte. Het klopt dat steeds meer mensen met kanker in een langdurige medisch stabiele situatie komen, maar dat maakt de ziekte nog niet chronisch. Van de langdurig medisch stabiele groep zal een deel niet genezen en zal overlijden aan de ziekte, tenzij er een medische ontwikkeling komt die hen qua tijd nog gegund is. Een chronische aandoening daarentegen heeft niet het perspectief dat je aan de aandoening gaat overlijden. Ook

in beleving zien we veel verschillen tussen beide groepen. De psychische last voor kankerpatiënten die niet curatief behandeld worden en medisch stabiel zijn is groot, juist vanwege de voortdurende dreiging dat de ziekte op enig moment toch weer doorbreekt. En dan is er opnieuw de doodsdreiging.

Optimale begeleiding, juist bij kanker

Waarom zo veel nadruk op een goede begeleiding bij kanker? Omdat kanker nog is omringd met zoveel taboes en vooroordelen, die zijn blijven hangen uit de periode van decennia geleden. En omdat er in de beleving van kankerpatiënten en hun naasten iets heel ingrijpends plaatsvindt: de harde confrontatie met het falende lichaam, dat vaak niet of pas laat waarschuwt voor hetgeen zich daarbinnen afspeelt en de confrontatie met de eindigheid van het leven. Gelukkig neemt de levensverwachting met name door de nieuwe therapieën steeds verder toe. Daarbij ervaren veel(ex)kankerpatiënten wel de late gevolgen. Dus als het al lukt om het werk weer (gedeeltelijk) op te bouwen, dan is het niet klaar na hersteld melden.

Er zijn veel verschillende vormen van kanker (ongeveer 160) met veel verschillende behandelmethoden. Het is onmogelijk om daar als bedrijfsarts volledig van op de

hoogte te zijn en te blijven. We kunnen ons echter wel verdiepen in de wereld van de werkende met kanker. We kunnen met de werkende kankerpatiënt bespreken wat het voor deze mens betekent om kanker te hebben, wat de gevolgen zijn van de behandelingen en voor het werk. We hebben een richtlijn die ons daarin ondersteunt.

Richtlijn Kanker en Werk

De Richtlijn *Kanker en Werk* is in 2017 in concept en in juni 2019 als definitieve versie verschenen. De richtlijn voor het handelen van de bedrijfsarts bij behoud en terugkeer naar werk beschrijft uitgebreid hoe de bedrijfsarts vorm kan geven aan een adequate begeleiding vanaf de diagnose. Deze biedt een aantal handvatten voor de periode van verzuimbegeleiding, maar ook daarna.

De richtlijn is opgebouwd conform andere NVAB-richtlijnen. De voorwaarden voor de uitvoering ervan worden duidelijk beschreven.

Reactie NVAB

De NVAB erkent in een reactie op het onderzoek van de NFK ook dat de begeleiding van de werkende met kanker beter kan en stimuleert het gebruik van de richtlijn.

Aandachtspunten

- 27% van de werkenden met kanker is ontevreden over de bedrijfsarts.
- De begeleiding van werkenden met kanker moet en kan beter.
- De NVAB-richtlijn *kanker en werk* biedt hierbij goede handvatten.
- De expertise van de BACO is van waarde bij specifieke vragen.

Benoemd wordt ook dat bij specifieke vragen gebruik gemaakt kan worden van de expertise van de bedrijfsartsconsulent oncologie (BACO). De NVAB moedigt bedrijfsartsen met interesse in de oncologie aan om zich tot BACO te laten opleiden.

Tevens wijst de NVAB er op dat slechts een derde van de behandelend artsen met hun patiënt bespreekt wat de gevolgen van ziekte en behandeling zijn voor het werk. Hier is nog veel te winnen, zodat meer werknemers met kanker deskundige ondersteuning krijgen. In het project *arbocuratieve samenwerking* zal hier aandacht voor zijn.

Signaal en uitdaging voor de bedrijfsarts

Een goede begeleiding wordt door werkenden met kanker en na de kanker zeer gewaardeerd; 59% van de werkenden ervaart een goede begeleiding, 27% is echter ontevreden. Laten we als bedrijfsartsen de uitdaging aangaan om daar iets aan te doen: het percentage tevredenen omhoog en het percentage ontevredenen omlaag brengen. Laat dat onze missie zijn.

De richtlijn geeft ons hiervoor goede handvatten. Het is nu aan ons om -aan de hand van de richtlijn- daadwerkelijk vorm te gaan geven aan een optimale begeleiding van de werkende met en na kanker. Daar wordt iedereen beter van.

Bronnen

- NFK doneer je ervaring, februari 2019
- Kankerzorg in beeld, april 2019
- NVAB, richtlijn kanker en werk, juni 2017
- NVAB, reactie op onderzoek NFK, april 2019